

KİTABXANA RESURLARI VƏ İNFORMASIYA AXTARIŞ SİSTEMLƏRİ BÖLMƏSİ

PROFESSOR ABUZƏR XƏLƏFOVUN ƏSƏRLƏRİNDƏ KİTABXANA SİSTEMLƏRİ VƏ ŞƏBƏKƏLƏRİ PROBLEMI

Sevda Xələfova

*BDU, Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri
kafedrasının müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

Professor Abuzər Xələfovun əsərlərində kitabxana sistemləri və şəbəkələri probleminin araşdırılmasına xüsusi diqqət yetirilmişdir. Alim xüsusilə «Kitabxanaşünaslığa giriş» adlı fundamental dərslisinin «Kitabxana işi haqqında təlim» adlanan hissəsində bu mühüm məsələni şərh etmişdir. Müəllif kitabxana işinin ümumi xarakteristikasını və kitabxana sistemlərinin təhlilini vermiş, kitabxana işi, onun təşkili, mahiyyəti, əhəmiyyəti və vəzifələri haqqında mövcud bilikləri sistemləşdirilmiş, konkret elmi nəticələr çıxarmışdır.

Alim «Kitabxana sistemləri və şəbəkələri» məsələsinə aydınlıq gətirərək qeyd edir ki, Azərbaycan Respublikasının kitabxana sistemində respublika ərazisində fəaliyyət göstərən, əhaliyə xidmət edən, tipindən, növündən, formasından, şəbəkəsindən, təbəçiliyindən, mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün kitabxana sistemləri və şəbəkələri daxildir. Professor A.Xələfovun dəqiqləşdirmələrinə əsasən respublika əhalisinə xidmət göstərən kitabxana şəbəkələri bunlardır: dövlət kitabxana şəbəkələri, ayrı-ayrı nazirliklərin, idarə və müəssisələrin kitabxana şəbəkələri, səhmdar cəmiyyətlərin kitabxana şəbəkələri, şirkətlərin kitabxana şəbəkələri, özəl təşkilatların kitabxana şəbəkələri, bələdiyyələrin kitabxana şəbəkələri, şəxsi kitabxanalar və s.

Alim yazır ki, respublikamızda ən böyük kitabxana sistemi Mədəniyyət Nazirliyinin kitabxana sistemidir. O, dövlət tərəfindən təşkil edildiyinə, maliyyələşdirildiyinə və idarə olunduğuna görə dövlət kitabxana şəbəkəsi hesab edilir. Dövlətin, o cümlədən ayrı-ayrı nazirliklə-

rin, idarə və müəssisələrin və s. əhaliyə xidmət məqsədi ilə yaratdıqları müxtəlif kitabxanalar onların sistemi hesab edilir. Kitabxana sistemi isə öz növbəsində ayrı-ayrı kitabxanaları birləşdirən şəbəkələrdən və kiçik birləşmələrdən ibarət ola bilər. Daha sonra o, izah edir ki, Mədəniyyət Nazirliyinin kitabxana sisteminə M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası; Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Kitabxanası; respublika əhəmiyyətli sahəvi kitabxana şəbəkəsi (C.Cabbarlı adına Respublika Dövlət Gənclər Kitabxanası və F.Köçərli adına Respublika Dövlət Uşaq Kitabxanası); kütləvi kitabxana şəbəkəsi (Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləri – MKS-lər; rayon mərkəzi kitabxanaları şəbəkəsi; rayon uşaq kitabxanaları şəbəkəsi; kənd kitabxanaları şəbəkəsi – filial kitabxanaları; müstəqil şəhər kitabxanaları şəbəkəsi, müstəqil uşaq kitabxanaları şəbəkəsi) daxildir.

Professor A.Xələfovun vurğuladığı kimi, bundan başqa, əhaliyə kitabxana xidmətini bu sistem və şəbəkələr həyata keçirir: Təhsil Nazirliyinin kitabxana sistemi; Səhiyyə Nazirliyinin kitabxana sistemi; Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin kitabxana sistemi; Müdafiə Nazirliyinin kitabxana sistemi; Elmi-texniki kitabxanalar şəbəkəsi; Həmkarlar İttifaqının kitabxana şəbəkəsi; Milli Elmlər Akademiyasının kitabxana şəbəkəsi və s. Həmçinin digər nazirliklərin, idarə və müəssisələrin, cəsmiyyətlərin, birliklərin və s. kitabxana şəbəkələrinin mövcud olduğunu söyləyən müəllif onların konkret vəzifə və funksiyalarını nəzərə çatdırmışdır. Daha sonra professor A.Xələfov adları sadalanan kitabxanalardan hər biri haqqında yığcam məlumat verərək, onların son illərdəki fəaliyyətini statistik rəqəmlər və faktlar əsasında tədqiqatə cəlb etmiş və bu əhəmədə dolğun təsəvvür yaratmağa nail olmuşdur.

Respublikamızda kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətinin ən başlıca prinsiplərindən birinin kitabxanaların ümumaçıqlığı prinsipinin olduğunu vurğulayan müəllif yazır: «Kitabxanaların ümumaçıq olması prinsipi bəşəri prinsip olub, demək olar ki, dünyanın bütün sivil ölkələrində əsas prinsip kimi qəbul edilmiş, qlobal xarakter daşımağa başlamışdır». Alim ilk dəfə olaraq kitabxana işinin idarə edilməsinin elmi əsaslarını sistemli şəkildə izah edərək, ölkə kitabxanaşünaslığını yeni elmi müddəalarla zənginləşdirməyə nail olmuşdur. Professor Abuzər Xələfov eyni zamanda kitabxana işinin idarə edilməsinə verilən əsas tələbləri müəyyənləşdirmiş, idarəetmənin təşkilini, strukturunu, metodlarını izah etmişdir. Burada Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində baş verən demokratikləşdirmə prosesləri fonunda kitabxana işinin idarə edilməsində demokratik prinsiplərin tətbiqi məsələsinə geniş yer verilməsi də təqdirəlayiqdir.